

Helsinki 25.4.2024

Dnro 82/03/24

Viite: lausuntopyyntö 12.4.2024

Asia: valtion aluehallinnon uudistuksessa perustettavien virastojen nimet

valtiovarainministeriö

finanssineuvos Janne Öberg, viestintäpäälikkö Thomas Sund

Lausunto aluehallinnon uudistuksessa perustettavien virastojen nimistä

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Kotimaisten kielten keskukselta lausuntoa aluehallinnon uudistushankkeessa muodostettavien virastojen nimistä ja niiden lyhenteistä. Uudistuksessa aluehallintovirastot, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto lakkautetaan. Niiden tilalle perustetaan valtakunnallinen lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävistä vastaava virasto sekä alueelliset virastot, jotka vastaavat muun muassa erinäisistä työllisyyteen, elinkeinoihin, liikennejärjestelmiin ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvistä edistämis- ja toimeenpanotehtävistä.

Valtakunnalliselle virastolle ehdotetaan lausuntopyynnössä suomenkielistä nimeä *Lupa- ja valvontavirasto* ja ruotsinkielistä nimeä *Tillstånd- och tillsynsverket* tai *Tillstånd- och tillsynsmyndigheten*. Alueellisille virastoille on puolestaan suunniteltu nimen perusosaa *elinvoimakeskus – livskraftscentral*, jota käytetään virastojen nimissä yhdessä alueennimen kanssa. Lupa- ja valvontaviraston suomenkieliseksi lyhenteeksi ehdotetaan kirjainlyhennettä *LVV* ja elinvoimakeskuksen lyhenteeksi kirjainlyhennettä *EVK*. Lausuntopyynnössä ei ole mainittu ruotsinkielisten nimien lyhenteitä.

Suositus

Kotimaisten kielten keskuksen näkemyksen mukaan *Lupa- ja valvontavirasto* on toimiva suomenkielinen nimi uudelle valtakunnalliselle virastolle. Ruotsinkieliseksi nimeksi sopii vaihtoehtoista lyhyempi ja sujuvampi *Tillstånd- och tillsynsverket*. Nämä nimet ovat kielellisesti korrekkeja, kertovat olennaista tietoa viraston tehtävistä ja ovat riittävän helppokäyttöisiä tekstissä ja puheessa.

Oikeusasiamiehen linjauksen mukaan viraston nimen suomenkielinen lyhenne on muodostettava suomenkielisestä nimestä ja ruotsinkielinen lyhenne ruotsinkielisestä nimestä. Nimenosien alkukirjaimista muodostettu *LVV* on mahdollinen lyhenne nimestä *Lupa- ja valvontavirastosta*, mutta kannattaa huomioida, että se saattaa myös yhdistyä toisen valtion viraston nimeen *Liikenne- ja viestintävirasto*. Ruotsinkielisen nimen lyhenteeksi suositamme alkukirjaimista muodostettua lyhennettä *TTV*.

Nimen perusosia *elinvoimakeskus* ja *livskraftscentral* emme pidä riittävän asiallisina, selkeinä ja ymmärrettävinä alueellisten virastojen nimissä. Monipuolisen tehtävänkuvan takia niille on hyvin vaikea löytää tarpeeksi ymmärrettävää, mutta helppokäyttöistä nimen perusosaa. Siksi ehdotamme, että alueellisilla virastoilla säilytetään vakiintuneet nimet *elinkeino-*, *liikenne- ja ympäristökeskus* ja *närings-, trafik- och miljöcentralen*. Haluamme lisäksi todeta, että aluehallinnon uudistuksen nimityöpajassa esiin tullut ehdotus *aluekehityskeskus – regionutvecklingscentral* on mielestämme puutteistaan huolimatta toimivampi kuin lausuntopyynnössä esitetty *elinvoimakeskus*.

Jos *elinvoimakeskus – livskraftscentral* päätetään sen ymmärrettävyyteen liittyvistä ongelmista huolimatta ottaa käyttöön, voidaan siitä suomeksi tarvittaessa käyttää lyhennettä *EVK*. Ruotsinkielisen nimen lyhenteeksi

sopii LKC. Kannustamme kuitenkin käyttämään julkisessa viestinnässä lyhenteiden sijaan keskusten virallisia nimiä.

Perustelemme suositusta seuraavasti:

Yleisten nimistönsuunnittelun periaatteiden mukaan viraston nimen tehtävä on yksilöidä kohteensa ja kertoa olennaista tietoa kyseisen viranomaisen toiminnasta. Jo pelkän nimen perusteella pitäisi pystyä päättämään, että nimi viittaa julkishallinnon virastoon. Jotta nimi olisi helppo käytössä, siinä ei yleensä ole mahdollista kertoa kaikista viraston tehtävistä, vaan nimeen on pyrittävä tiivistämään viraston ydintehtävät. Suomen- ja ruotsinkieliset nimet tulee suunnitella rinnan, jotta molempiin kansalliskieliin saadaan käyttökelpoiset nimet ja lyhenteet.

Toimivan viraston nimen ja mahdollisen nimen lyhenteen on hallintolain vaatimusten mukaan oltava asiallinen, selkeä ja ymmärrettävä. Se ottaa huomioon erilaiset kielenkäyttötilanteet ja selkokielen tarvisijat. Nimen tulee olla mahdollisimman helppo kirjoittaa, ääntää ja muistaa. Suomenkielistä nimeä pitää lisäksi pystyä taivuttamaan teksti- ja puheyhteydessä. Hyvässä julkishallinnon nimessä käytetään lisäksi riittävän konkreettisia yleiskielen sanoja niiden yleiskielisessä merkityksessä.

On hyvä pyrkiä nimeen, joka on niin helppokäyttöinen sellaisenaan, ettei erillistä lyhennettä tarvita julkiseen viestintään. Kun kyse on monia tehtäväkokonaisuuksia hoitavista virastoista, on kuitenkin usein tarpeen käyttää useammasta osasta koostuvia nimiä kuten *Patentti- ja rekisterihallitus*. Jos lyhenteelle on tarvetta, tulee suomenkielinen lyhenne muodostaa suomenkielisestä nimestä ja ruotsinkielinen lyhenne ruotsinkielisestä nimestä. Esimerkiksi *Patentti- ja rekisterihallituksen* suomenkielinen lyhenne on *PRH* ja ruotsinkielinen *PRS* (← *Patent- och registerstyrelsen*).

Hallinnon organisaatiouudistuksissa kannattaa aina harkita jonkin olemassa olevan nimen käyttöä. Tuttu, pysyvä nimi on usein hyvä vaihtoehto niin kustannusten, jatkuvuuden, palvelujen löytymisen kuin brändin luomisenkin kannalta. Olemassa olevan nimen säilyttäminen on kuitenkin mahdollista vain, jos olemassa oleva nimi kuvaa riittävällä tavalla myös uuden viraston tehtäviä.

Valtakunnallisen viraston nimi ja nimen lyhenne

Uuden valtakunnallisen viraston tehtäviksi siirtyvät monet sellaiset lupien hakemiseen, valvontaan ja ohjaukseen liittyvät tehtävät, jotka toistaiseksi ovat joko Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintovirastojen vastuulla. Suunnitellun lakiluonnoksen mukaan lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä tulee virastoon viideltä eri toimialalta, joita ovat 1. sosiaali- ja terveydenhuolto, 2. varhaiskasvatus, koulutus ja kulttuuri, 3. ympäristö, 4. työsuojelu ja 5. pelastustoimi. Näistä ympäristöön liittyviä lupa- ja valvontatehtäviä on nykyään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla.

Nimiehdotus *Lupa- ja valvontavirasto – Tillstånds- och tillsynsverket* kuvaa tarpeeksi kattavasti edellä mainittuja tehtäviä. Se myös jatkaa sekä suomeksi että ruotsiksi nimen *Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto* perinnettä. Jälkiosat *virasto* ja *verk* ovat helppoja käytössä ja kertovat yksiselitteisesti, että kyse on julkishallinnon toimijasta.

Jos nimeksi annettaisiin esimerkiksi kolmiosainen, vielä täsmällisemmin viraston tehtäviä kuvaava *Lupa-, ohjaus- ja valvontavirasto*, olisi se jo huomattavasti vaikeampi käytössä. Ei ole olemassa myöskään kovin hyvää vaihtoehtoa lyhyemmäksi, mutta kuvaavaksi nimeksi. Esimerkiksi *Ohjausvirasto* olisi merkitykseltään abstrakti ja laaja ja siksi nimenä epämääräinen: Millä tavalla virasto ohjaa? *Lupavirasto* tai *Valvontavirasto* olisivat merkitykseltään täsmällisempiä, mutta tehtäviin nähden yksipuolisia. Jälkimmäinen olisi lisäksi merkitykseltään negatiivissävytteinen.

Valtakunnallisen viraston ruotsinkieliseksi nimeksi sopii parhaiten *Tillstånds- och tillsynsverket*. Ehdotetut jälkiosat *myndighet* ja *verk* viittaavat molemmat julkishallinnon viranomaiseen, ja on nimikohtaista, kumpi niistä toimii paremmin. Vaihtoehto *Tillstånds- och tillsynsmyndigheten* on pidempi ja siksi hieman hankalampi käytössä. Lisäksi *tillsynsmyndighet* 'valvontaviranomainen' on sana, joka viittaa yleisesti viranomaiseen, jolla on valvontaan liittyviä tehtäviä.

Nimet *Lupa- ja valvontavirasto* sekä *Tillstånds- och tillsynsverket* ovat sen verran lyhyitä, että niitä voitaisiin päättää käyttää sellaisenaan ilman lyhenteitä. Koska nimet kuitenkin koostuvat kahdesta *ja*-sanalla (ruotsiksi *och*) rinnastetusta osasta, tarvetta lyhenteelle todennäköisesti ilmenee. Nimenosien alkukirjaimista muodostettu *LVV* on mahdollinen suomenkielisen nimen lyhenteeksi, mutta on hyvä tiedostaa, että se saattaisi sekoittua toisen valtionhallinnon viraston nimeen *Liikenne- ja viestintävirasto*. Toisaalta Liikenne- ja viestintävirasto ei käytä kirjainlyhennettä vaan oheisnimeä *Traficom*, vaikka oheisnimien käyttö julkishallinnossa ei ole suositeltavaa. Harkita voi myös sanana luettavaa lyhennettä *Luva*, joka on muodostettu nimeen sisältyvien sanojen *lupa* ja *valvonta* kahdesta ensimmäisestä kirjaimesta. Kannattaa kuitenkin huomioida, että tällä lyhenteellä on jo jonkin verran muuta käyttöä.

Haluamme painottaa, että oikeusasiamiehen linjauksen mukaan suomenkielinen lyhenne on muodostettava suomenkielisestä nimestä ja ruotsinkielinen lyhenne ruotsinkielisestä nimestä. Lisäksi kansalliskieliä on kohdeltava tasavertaisesti. Jos suomen kieleen otetaan käyttöön lyhenne, on se tarkoituksenmukaista myös ruotsin kielessä. Suositamme ruotsinkielisen nimen lyhenteeksi kirjainyhdistelmää *TTV*.

Alueellisten virastojen nimi ja sen lyhenne

Alueelliset virastot ja niiden toimialueet perustetaan niiden elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten pohjalta, joilla on kolme vastuualueutta. Alueellisille virastoille siirretään sellaisia edistämisen- ja toimeenpanotehtäviä, jotka toistaiseksi kuuluvat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille. Näitä ovat esimerkiksi työllisyyteen, yrittäjyyteen, elinkeinoihin ja energiantuotantoon liittyvät tehtävät, maahanmuutto ja maahanmuuttajien kotoutuminen, luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja kulttuuriympäristön hoito sekä liikennejärjestelmän toimivuus ja liikenneturvallisuus. Taustamateriaalin perusteella uusille alueellisille virastoille tulee tehtäviä lähinnä nykyisistä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista.

Nimivaihtoehto *elinvoimakeskus – livskraftscentral*

Kotimaisten kielten keskus ei puolla ehdotusta *elinvoimakeskus – livskraftscentral* alueellisten virastojen nimien perusosaksi. *Elinvoima* on merkitykseltään laaja ja abstrakti sana, joka viittaa ensisijaisesti elollisen olennon kykyyn elää. Muun muassa yritysten markkinoinnissa sana yhdistetään usein yksilön mielen ja kehon hyvinvointiin. Viime vuosina sanaa on kuitenkin alettu käyttää paljon myös julkisella sektorilla. Esimerkiksi strategioissa ja mediassa on puhuttu kuntien elinvoimaisuudesta, minkä seurauksena sanaa on alettu käyttää myös kuntien yksiköiden ja palvelujen nimissä ja ammattinimikkeissä.

Kotimaisten kielten keskus on jo vuonna 2017 pyrkinyt kiinnittämään huomiota sanojen *elinvoima* ja *livskraft* ongelmallisuuteen julkishallinnon nimissä (katso Ulla Onkamon Kotus-blogin kirjoitus [Elinvoima ei kasva elinvoima-sanaa viljelemällä](#)). Sanat eivät välitä riittävästi tietoa kohteestaan, sillä ne eivät kerro, millä keinoin elinvoimaisuuteen pyritään. Näin ollen esimerkiksi kunnan *elinvoimajohtajan* tehtäviin tai *elinvoimatoimialaan* voi kuulua melkein mitä tahansa tehtäviä kuten kaavoitusta, työllisyyspalveluja, kulttuuripalveluja tai maahanmuuttajille suunnattuja palveluja. Kunta tarvitsee näitä kaikkia ollakseen elinvoimainen. Alueellisille virastoille suunniteltu nimiehdotus *elinvoimakeskus* ei siis kerro konkreettista tietoa virastojen tehtävistä. Nimityksen perusteella ei pysty helposti päättelemään, että kyse on julkishallinnon viranomaisesta, joten se ei ole ymmärrettävä ja asiallinen, vaikka onkin lyhyt ja helppokäyttöinen.

Haluamme myös painottaa, että nimiehdotuksen perustelu pelkästään sillä, että ilmaus on jo vakiintunut käyttöön uudistuksen valmistelussa, ei ole hyvää nimistönsuunnittelua. Nähdäksemme sana *elinvoimakeskus* on läpinäkyvä kieltä, joka ei täytä hallintolain kielipykälän vaatimuksia. Sana ei ole virastojen asiakkaiden näkökulmasta tuttu, eikä se myöskään kuvaa heille ymmärrettävästi keskusten toimintaa ja tehtäviä. Se voidaan lakiluonnosten yhteydessä hyvin korvata jollakin toimivammalla nimityksellä.

Nimivaihtoehto *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus – närings-, trafik- och miljöcentral*

Nimien perusosan valinta alueellisille virastoille ei ole helppo tehtävä, koska virastoilla on hyvin monenlaista toimintaa. Tehtävät kuitenkin liittyvät pääsääntöisesti niihin kolmeen aihepiiriin, jotka näkyvät nykyisten virastojen nimien perusosissa *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus* ja *närings-, trafik- och miljöcentral*. Näin ollen luontevin ratkaisu voisi olla nykyisten perusosien säilyttäminen. Nimet eivät kuitenkaan ole kovin helppokäyttöisiä. Ne kuvaavat kyllä hyvin kohdettaan, mutta ovat pituutensa takia hankalia kirjoittaa ja muistaa oikein. Tämä on johtanut lyhenteisiin *ely-keskus* ja *NTM-centralen*, joiden merkityksen joutuu erikseen opettelemaan.

Puutteistaan huolimatta nykyiset nimet ja niiden lyhenteet ovat asiakkaille tuttuja ja yli kymmenen vuoden aikana käyttöön vakiintuneita. Organisaatiouudistuksissa on hyvä välttää tarpeettomia nimenmuutoksia, sillä ne aiheuttavat poikkeuksetta jonkin verran vaivaa ja ongelmia muun muassa palvelujen löydettävyyden kannalta. Vakiintuneen nimen säilyttäminen voi säästää esimerkiksi luotettavuuskuvan rakentamiseen, materiaalien uusimiseen ja tiedottamiseen tarvittavia resursseja.

Kotimaisten kielten keskus kehottaakin harkitsemaan kuvaavien nimien *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus* sekä *närings-, trafik- och miljöcentralen* säilyttämistä alueellisilla virastoilla, koska hyviä uusia nimivaihtoehtoja ei ole tarjolla. Mielestämme käytettävyydeltään hankalaa nimeä ei ole syytä korvata sellaisella uudella nimellä, jossa on erilaisia, mutta vähintään yhtä vakavia puutteita. Vertailun vuoksi mainittakoon, että alueennimi *lääni* päätettiin säilyttää vuonna 1997, vaikka läänien määrää vähennettiin radikaalisti kahdestatoista kuuteen.

Nimivaihtoehto *aluekehityskeskus – regionutvecklingscentral*

Aluehallinnon uudistuksen nimityöpajassa esiin tuli myös ehdotus *aluekehityskeskus – regionutvecklingscentral*. Tämä perusosa on näkemysmme mukaan *elinvoimakeskusta* toimivampi, koska se hahmottuu paremmin julkishallinnon viranomaisen nimeksi. Siihenkin liittyy silti useita ongelmia. Nimestä on vaikea hahmottaa, missä suhteessa sen osat ovat toisiinsa. Määrittääkö yhdyssana *aluekehitys* jälkiosaa *keskus* vai onko kyse pikemminkin *alueellisesta kehityskeskuksesta*? Vaikka sanaa *aluekehitys* käytetäänkin kuvaamaan hallinnonalojen yhteistyötä, se ei ole vakiintunut yleiskielen sana eikä suurelle yleisölle tuttu. *Aluekehitys* ei välttämättä kuvaa virastojen tehtävää parhaalla mahdollisella tavalla, koska tehtäviin kuuluu paljon myös toimeenpanotehtäviä.

Nimivaihtoehtojen rakenteesta ja lyhenteistä

Jos alueellisille virastoille päätetään antaa nimen perusosa *elinvoimakeskus* tai *aluekehityskeskus*, on kiinnitettävä huomiota ruotsinkielisten nimien rakenteeseen. Vaikka suomen kielessä on luontevaa käyttää määriteosana paikannimen genetiiviä (esimerkiksi *Varsinais-Suomen elinvoimakeskus* tai *Varsinais-Suomen aluekehityskeskus*), on ruotsin kielessä prepositiorakenne usein genetiiviä sujuvampi ja helpompi ääntää.

Sekä perusosan *livskraftscentral* että perusosan *regionutvecklingscentral* kanssa prepositiorakenne toimii parhaiten, esimerkiksi *Livskraftscentralen i Egentliga Finland* tai *Regionutvecklingscentralen i Egentliga Finland*. Perusosa *livskraftscentral* on kuitenkin sen verran lyhyt, että sen kanssa voidaan harkita myös genetiiviä, kuten nimessä *Egentliga Finlands livskraftscentral*.

Elinvoimakeskukselle esitetään lausuntopyynnössä lyhennettä *EVK*. Jos perusosa *elinvoimakeskus – livskraftscentral* päätetään sen ymmärrettävyyteen liittyvistä ongelmista huolimatta ottaa käyttöön, suositamme, että julkisissa konteksteissa pyritään välttämään lyhenteen käyttöä. Ilmaus on sekä suomeksi että ruotsiksi sen verran lyhyt, että asiakkaille suunnattuun viestintään ei välttämättä tarvita erillistä lyhennettä. Toisaalta yksittäisten keskustusten nimet, kuten *Varsinais-Suomen elinvoimakeskus – Egentliga Finlands livskraftscentral* ~ *Livskraftscentralen i Egentliga Finland* ovat paikannimimäärittelyn takia jo selvästi pidempiä. Jos lyhenteelle on tarvetta, on *EVK* sopiva suomenkielinen lyhenne. Ruotsinkieliseksi lyhenteeksi sopii *LKC*.

Paikannimien käyttö ja toimialueiden nimitykset

Lopuksi haluamme kiinnittää huomiota sekä toimialueiden nimiin että paikannimien käyttöön valtakunnallisen viraston toimipisteiden nimissä ja alueellisten virastojen nimissä. Taustatietojen mukaan valtakunnallisella virastolla tulee olemaan toimipisteverkosto, joka perustuu hyvinvointialueiden yhteistyöalueisiin. Yhteistyöalueita on yhteensä viisi. Alueelliset virastot perustetaan puolestaan täyden palvelun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten pohjalta, joita on yhteensä yhdeksän.

Sekä valtakunnallisen viraston toimipisteiden nimiä että alueellisten virastojen nimiä suunniteltaessa on pohdittava tarkkaan, miten paikannimiä, kuten maakuntien tai keskeisten kaupunkien nimiä, käytetään nimissä alkuosina. Paikannimien käytön tulisi olla linjassa sekä yleisen maantieteellisen hahmottamisen kanssa että mahdollisuuksien mukaan myös muiden hallinnon nimien kanssa. Esimerkiksi nimipari *Pohjois-Suomen aluehallintovirasto* ja *Lapin aluehallintovirasto* on harhaanjohtava, koska yleisen käsityksen mukaan Lappi on osa Pohjois-Suomea. Vastaavasti voidaan pohtia, onko *Länsi-Suomen yhteistyöalue* korrekti nimi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueelle, joka kattaa ainoastaan Pohjanmaan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueet.

Lisäksi alueellisille virastoille – mahdollisesti myös valtakunnallisen viraston toimipisteille – on tulossa toimialueet, joiden nimet on niin ikään suunniteltava. Usein sujuvinta on, jos organisaatioyksikön lisäksi myös maantieteellisellä toimialueella on jokin oma nimitys. Hyviä esimerkkejä tällaisista kätevästä nimityksistä ovat *vaalipiiri*, *pelastusalue* ja *työllisyysalue*. Jos toimialueelle ei suunnitella omaa nimitystä, päädytään helposti sellaisiin pitkiin ja kankeisiin ilmauksiin kuin *Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialue* tai *Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toimialue*. Kotimaisten kielten keskus auttaa mielellään sekä yksittäisten virastojen että toimipisteiden ja toimialueiden nimien suunnittelussa, kun se on ajankohtaista.

Ulla Onkamo

Ulla Onkamo
suomen kielen nimistönhuoltaja

Maria Vidberg

Maria Vidberg
ruotsin kielen nimistönhuoltaja

Salli Kankaanpää

Salli Kankaanpää
kielenhuolto-osaston johtaja

Charlotta af Hällström-Reijonen

Charlotta af Hällström-Reijonen
ruotsin kielen osaston johtaja